

Vládní koalice zrušením nezávislého dohledového úřadu obchází evropskou legislativu, varují protikorupční organizace

6.6.2023 - | Transparency International ČR

Poslanci pěti vládních stran Martin Kupka (ODS), Ondřej Lochman (STAN), Antonín Tesařík (KDU-ČSL), Jiří Slavík (TOP 09) a Jakub Michálek (Piráti) předložili na konci května do sněmovny návrh zákona, kterým se má zrušit ÚPDI a přesunout jeho agenda pod ÚOHS.

Poslanci navrhují, aby byl návrh projednán ve zrychleném režimu, tedy aby proběhlo pouze jedno čtení bez možnosti uplatňovat pozměňovací návrhy. Tento postup může znemožnit 50 poslanců, nebo 2 poslanecké kluby.

Zrušení ÚPDI ohrožuje dohled

Online zpravodajský server Seznam Zprávy popsal, co předložení poslaneckého návrhu předcházelo. Po uskutečnění výběrového řízení na místo předsedy ÚPDI navrhl ministr dopravy Martin Kupka, aby byl předsedou na celé funkční období šest let jmenován dosavadní předseda Pavel Kodym, který úřad od začátku vybudoval.

Na poslední chvíli ale došlo ke zpětvzetí tohoto rozhodnutí a předložení návrhu na zrušení celého ÚPDI. Tento postup mohl souviset s tím, že ÚPDI rozhoduje o otázce, která má zásadní vliv na finanční kondici státem ovládaných Českých drah, a v této otázce se obrátil na evropské úřady kvůli výkladovým nejasnostem.

„Celé to působí jako snaha Ministerstva dopravy podmanit si nezávislého regulátora. Ministerstvo dopravy, které vykonává majetková práva zásadního hráče na trhu - Českých drah - by mělo kolem ÚPDI chodit po špičkách, což také předpokládá Evropská směrnice. Postup pana ministra Kupky pouze zvyšuje pochybnosti o tom, co bylo skutečným důvodem navrhovaných změn, a především znevěrohodňuje rozhodování ÚPDI do budoucna,“ vysvětluje Marek Zelenka, právník Oživení.

Rozpočet ÚPDI činí pro rok 2023 něco málo přes 23 milionů korun a jedná se o nejmenší rozpočtovou kapitolu českého státního rozpočtu. Podle důvodové zprávy dojde zrušením ÚPDI ke snížení nákladů o 6 systemizovaných míst a některé administrativní náklady. To jsou „zanedbatelné“ částky v řádu milionů korun ročně. Je to tedy v hrubém kontrastu s tím, jak velké peněžní dopady má rozhodovací činnost ÚPDI.

„Nutné úspory až podezřele často v Česku míří nejdříve na aktivní kontrolní instituce. Stačí zmínit ‚zrušení úřadu‘ a velká část politiků okamžitě zvedá ruku pro, aniž by vůbec přemýšleli nad tím, jestli náhodou úřad nemá nějakou agendu a jak kvalitně bude nadále vykonávána,“ komentuje Jan Dupák, vedoucí právník TI.

„Možná úspora v tomto případě odpovídá přibližně jedné zmanipulované zakázce malého rozsahu. V mnoha případech upozornujeme vládu na miliardové problémy, a u těch tak rychlá a rázná reakce nepřichází,“ uzavírá.

Klíčem je nezávislost dohledových institucí

Samostatný ÚPDI vznikl v roce 2017 na základě požadavků evropské legislativy na nezávislý dohled z toho důvodu, že by neměl na provoz na dráze mít vliv ministr dopravy, který řídí ministerstvo a jemu podřízené státní organizace. Dohledová a rozhodovací pravomoc ÚPDI je důležitou činností vyžadovanou evropskou legislativou, jež má vliv na konkurenci dopravců na dráze, a tím i na ceny a podmínky přepravy po železnici.

Ke spojení antimonopolního úřadu s dohledem nad přístupem k dopravní infrastruktuře sice došlo v nejedné zemi, téměř nikde ale není antimonopolní úřad zároveň zodpovědný i za dohled nad zadáváním veřejných zakázek.

Český ÚOHS podle protikorupčních organizací TI, Oživení a Rekonstrukce státu by zasloužil zásadní reformu, aby nebyla koncentrována přílišná moc do rukou jediného člověka – předsedy ÚOHS. Je navíc sporné, zda by personální obsazení ÚOHS odpovídalo drážní směrnici EU, které kladou důraz na odbornost v oblastech, které ÚPDI řeší. Není nám známo, že by se vedení ÚOHS problematice železnic jakkoli specializovalo.

Ministerstvo dopravy některé závěry novinářů ze Seznam Zprávy odmítá. Stále je ale nepřijatelné, aby takto zásadní kroky byly činěny takto nahodile, bez konzultace s odbornou veřejností nebo jakékoliv smysluplné debaty v Parlamentu. Současný stav, kdy je řízením ÚPDI pověřen jeho místopředseda, je dlouhodobě neudržitelný, především kvůli omezeným možnostem rozhodovat ve druhém stupni.

<https://www.transparency.cz/vladni-koalice-zrusenim-nezavisleho-dohledoveho-uradu-obchazi-evropskou-legislativu-varuji-protikorupcni-organizace>